

Nové nebo vzácné chorošovitě houby z Plzeňska – 2. část

New or rare polyporoid fungi from the Pilsen Region – part 2

Jiří Kout¹ & Josef Vlasák²

¹ Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Centrum biologie, geografie a envigogiky, Klatovská 51, 306 19 Plzeň, e-mail: martial@seznam.cz

² Biologické centrum AV ČR, v. v. i., Ústav molekulární biologie rostlin, Branišovská 31/1160, 370 05 České Budějovice, e-mail: vlasak@umbr.cas.cz

Abstract

The western part of the Czech Republic has so far been only inadequately mycologically explored. Current research of polypore mycobiota in the Pilsen Region continuously reveals new findings about this important group of fungi. Four species of polypores were collected here for the first time: *Antrodia hyalina*, *Antrodiella onychoides*, *Irpex lacteus* and *Polyporus tuberaster*. Other collected species belong to rarely recorded ones. Their ecology, geographical distribution and identification are shortly discussed.

Keywords

Basidiomycota, endangered species, Pilsen Region

Úvod a metodika

Západní Čechy nepatří z mykologického hlediska k důkladně prozkoumanému území. Podrobnější mykogeografické údaje postrádáme zvláště u těch skupin hub, kterým se věnuje málo mykologů. Dobře je možné tento trend pozorovat na dřevních houbách s poroidním hymenoforem, tzv. choroších. Souborné dílo o rozšíření chorošů od F. Kotlaby pokrývá celou bývalou Československou republiku (Kotlaba 1984) a umožňuje jednoduše zjistit zaznamenané rozšíření jednotlivých druhů. Západní Čechy nejsou samozřejmě zcela bez záznamů, přesto však u mnoha druhů můžeme vidět nápadně malý počet ověřených lokalit. Příspěvek shrnuje nové nálezy chorošů ze západních Čech, převážně z Plzeňského kraje. Metodika je shodná s předcházející prací (Kout & Vlasák 2011). Většinu položek sbíral a určoval první z autorů. Položky jsou dokladovány v herbářích katedry biologie ZČU (KBI) nebo v herbáři druhého autora (JV) a v Národním muzeu v Praze (PRM).

Výsledky a diskuse

***Antrodia hyalina* Spirin, Miettinen & Kotir.**

Plzeňský kraj, severně od Plzně při kraji města (Bolevec), les na okraji sídliště Košutka (poblíž střelnice), dva padlé kmeny listnáčů (zřejmě topol osika) asi 100 m od sebe, první kmen: 25. 2. (bez výtrusů), 26. 3. (nehojné spory; PRM 922717) a 1. 7. 2012 (fertilní vzorky z obou míst) leg. et det. J. Kout (herb. KBI); druhý kmen: 25. 2. a 1. 7. 2012, 2. 3. a 3. 9. 2013 leg. et det. J. Kout, rev. V. Spirin (herb. KBI).

Na prvním zkoumaném kmenu rostly některé další dřevní houby – z chorošů *Ganoderma applanatum* a *Gloeoporus pannocinctus*, v zimním období byla zaznamenána hlíva hnízdovitá (*Phyllotopsis nidulans*), která je vedena v Červeném seznamu makromycetů ČR (Holec & Beran 2006); *Antrodia hyalina* porůstala padlý kmen v délce několika metrů.

Antrodia hyalina je aktuálně nově popsán druh z Ruska, oddělený od velmi podobné pórnatky polštářkovité – *Antrodia pulvinascens* (Pilát) Niemelä (Spirin et al. 2013). Lokalita od Plzně je tak prozatím nejzápadněji položeným místem známého výskytu *A. hyalina* v rámci Evropy. Odlišení od pórnatky polštářkovité závisí na přesném měření spor (šířka se pohybuje u *A. hyalina* většinou mezi 2,1–2,5 μm , u *A. pulvinascens* začíná na 3 μm) a charakteru tramálních skeletových hyf (autoři označují jejich průběh v tramě u *A. hyalina* jako subparalelní a na rozdíl od *A. pulvinascens* není vidět jejich lumen, malé rozdíly jsou i v jejich šířce).

Na výskyt *A. hyalina* v ČR upozorňuje samotný článek popisující tento nový druh, protože autoři ztotožňují DNA sekvenci jednoho nálezu *A. pulvinascens* z ČR s *A. hyalina*; proto i další sběry z ČR určené dosud jako *A. pulvinascens* (Vampola 1989) mohou tento druh přirozeně skrývat. Příkladem může být naše revize položek *A. pulvinascens* ze středních Čech (Kout & Vlasák 2009), u kterých byla potvrzena jejich pravá totožnost jako *Antrodia hyalina* (PRM 922715, 922716). Pravá pórnatka polštářkovitá z našich sběrů tak zůstala jen z lokality u Českých Budějovic, která se liší substrátem (vrba, PRM 922718).

Na první pohled jde o nenápadné resupinatní choroše porůstající spodní části kmenů nebo větví a tak nejsou v terénu většinou vidět, až při obrácení osidlovaného dřeva se objeví dosti mohutné plodnice. Oba druhy rostou na listnáčích, *A. hyalina* upřednostňuje dřevo osiky (*Populus tremula*), které rozkládá hnědou hnilobou, což je u osik neobvyklé.

***Antrodiella onychoides* (Egeland) Niemelä – outkovečka bezpřezkatá**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, u obce Hůrky, v podmáčeném lese u Zlatého potoka (asi 50 m proti proudu potoka od bezejmenného rybníku), padlý kmen olše (na borce), 25. 7. 2010 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Polokloboukatý bělavý choroš bezpečně určitelný pouze na základě mikroskopických znaků. Zřejmě díky značné makroskopické podobnosti s outkovečkou ble-

dou (*Antrodiella pallescens*) byl u nás potvrzen teprve v 90. letech minulého století (Vampola 1991) a mezi výčtem dosud známých lokalit nebyla žádná ze západních Čech. Dřívější nález ze západních Čech pochází z inventarizačního průzkumu PP Louka u Šnajberského rybníka u Domažlic (Koptík et al. 2005).

***Aporpium canescens* (P. Karst.) Bondartsev & Singer – pórovka šedá**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-jih, PR Chynínské buky, mohutný ležící kmen buku, na staré plodnici *Inonotus obliquus*, 14. 7. 2012 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Záznamy pórovky šedé jsou poměrně řídké, Kotlaba (1984) udává jednu lokalitu ze západních Čech. Příčinou může být nenápadný vzhled připomínající jiné choroše s rozlitými plodnicemi nenápadné, šedavé barvy. Za růstu vylučuje červené kapky. Mikroskopicky se druh vyznačuje podélně dělenými bazidiemi, nejde tedy o pravý choroš, ale o houbu patřící v současnosti mezi *Auriculariales*, do stejné skupiny jako např. známé ucho jidášovo (*Auricularia auricula-judae*). Dřívější mykologický průzkum PR Chynínské buky tento druh nezaznamenal (Holec 2004). Výskyt na starých plodnicích především druhu *Inonotus obliquus*, ale i jiných chorošů, je pro tento druh velmi typický.

Aktuálně došlo k oddělení evropské a americké populace pórovky šedé na dva druhy (Miettinen et al. 2012). Správné jméno pro evropskou populaci je *Aporpium canescens*, pro americkou pak *Aporpium caryae* (Schwein.) Teixeira & D. P. Rogers, kterým se dosud označovaly evropské nálezy [případně synonymem *Protomerulius caryae* (Schwein.) Ryvar den nebo *Elmerina caryae* (Schwein.) D. A. Reid].

***Bondarzewia mesenterica* (Schaeff.) Kreisel – bondarcevka horská**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, asi 2 km severně od obce Obora, stráž spadající do údolí řeky Střely (Lipovka), 9. 8. 2012 leg. et det. M. Bartůšek (herb. KBI).

Vzácnější, velmi nápadný, veliký choroš s mnoha vějířovitými klobouky vyrůstajícími ze společné báze a s velkými póry. Upřednostňuje staré jedle, na kterých parazituje na kořenech a spodní části kmenů.

***Ceriporia excelsa* S. Lundell ex Parmasto – pórnatka odlišná**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, severně od obce Obora, v údolí potoka tekoucího do řeky Střely, padlý zetlelý kmen (zřejmě dubu) ležící na zemi, 30. 10. 2010 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Kotlaba (1984) tento druh nerozlišoval od *C. viridans*, a tak nejsou k dispozici údaje o skutečném rozšíření této houby v ČR. Barevný, většinou masově zbarvený druh, ale barva je dosti proměnlivá a jisté určení se neobejde bez mikroskopu (Vampola 1989). Z mikroskopických znaků rod *Ceriporia* charakterizují nepřezkaté hyfy a většinou prohnuté válcovité spory, jejichž velikost je rozhodující pro determinaci.

***Ceriporia purpurea* (Fr.) Donk – pórnatka purpurová**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-jih, u NPR Chejlava, odumřelá větev listnáče na zemi, 17. 4. 2011 leg. et det. J. Kout (PRM 860475).

Vytváří rozlité plodnice zpočátku bělavé barvy, později přecházející do červené, až červeno-fialové barvy, spory u studované položky měřily $7 \times 2,8 \mu\text{m}$. Podle Kotlaby (1984) je výskyt na západě Čech dosti omezen. Kromě Chejlavy roste v současnosti pórnatka purpurová ve sledované oblasti prokazatelně ještě v PP V Houlištích (Kout 2006).

***Ceriporia reticulata* (Hoffm.) Domaňski – pórnatka sítkovitá**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, severně od obce Obora, v údolí potoka tekoucího do řeky Střely, odumřelé dřevo (zřejmě listnáč) ležící na zemi, 16. 10. 2011 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Při porovnání s Kotlabou (1984) by šlo o první záznam ze západu Čech, minimálně však byla nalezena ještě v PR Milčice při inventarizačním průzkumu rezervace (Koptík 2008). Choroš je v terénu velmi nenápadný a mnozí ho jistě považují za rozlitý povlak nějaké „korticioidní“ houby, ale při pozornějším prohlázení je dobře patrná nízká síť poroidního hymenoforu. Spory jsou válcovité jako u většiny ostatních druhů rodu, ale nápadně velké ($6,8\text{--}8,4 \times 3,2 \mu\text{m}$).

***Ceriporiopsis gilvescens* (Bres.) Domaňski – pórnatka bledoplavá**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-jih, NPR Chejlava, padlý kmen listnáče bez kůry, 19. 10. 2011 leg. et det. J. Kout (herb. KBI); okres Tachov, CHKO Český les, PR Diana, na plodnici troudnatce kopytovitého i dřevě (buk), 3. 11. 2012 leg. M. Konopová, det. J. Kout (PRM 922719).

Resupinatní choroš bukových lesů, většinou trochu narůžovělé barvy, často mohutně vyvinutý. V západních Čechách nejde o neznámý druh, ale jeho potvrzený výskyt je značně ostrůvkovitý v malém počtu lokalit.

***Ganoderma pfeifferi* Bres. – lesklokorka Pfeifferova**

Karlovarský kraj, okres Karlovy Vary, Valeč (zámecký park), na bázi buku (200–300 let starý), 27. 12. 2011 leg. et det. S. Ján, rev. J. Kout (herb. KBI). Plzeňský kraj, okres Plzeň-jih, u NPR Chejlava, padlý kmen (asi buk) v pokročilejší fázi rozkladu (plodnice při bázi kmene a na spodní straně vývratu), 17. 4. 2011 leg. et det. J. Kout (herb. KBI); okres Klatovy, Nalžovské hory, zámecký park, buk, červenec 2002 leg. et det. J. Vlasák (JV 0207/7).

Vzácný vytrvalý druh s tlustou vrstvou zašedlého laku na povrchu klobouku, který je v západních Čechách hojnější než jinde. Sběr z okresu Karlovy Vary uváděný Kotlabou (1984) pochází už z roku 1973.

Nejčastějším hostitelem této houby je buk. Často se vyskytuje v parcích, stejně jako jiné vzácné lesklokorky. Příkladem z regionu je zámecký park v Dolní Luka-

vici (u Přeštic, jižně od Plzně), kde kdysi *G. pfeifferii* rostla (Kotlaba 1984). Ne-dávnoú inventarizací však byla potvrzena jen lesklokorka pryskyřičnatá (*Ganoderma resinaceum*; Čížková 2011), která se v parku vyskytuje pravidelně (16. 9. 2012 leg. A. Hodanová, herb. KBI). Lesklokorka pryskyřičnatá se odlišuje od lesklokorky Pfeifferovy jednoletými plodnicemi, měkkou, světlejší dužninou a lesklým povrchem klobouku (u *G. pfeifferii* bývá lak popraskaný a matný).

***Grifola frondosa* (Dicks.) Gray – trsnatec lupenitý**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-město, polesí zámku Kozel (u hotelu Hájek), báze smrku, 4. 11. 2012 leg. ?. Staňková, det. S. Holec, rev. J. Kout (herb. KBI).

Trsnatec lupenitý byl sebrán členkou Mykologického kroužku v Plzni a aktuálně se tak potvrzuje výskyt tohoto druhu z Červeného seznamu hub (Holec & Beran 2006) na Plzeňsku. Neobvyklý je výskyt na smrku, možnost záměny hostitele však byla vyloučena. Položka má sbíhavé póry na třeně, které jsou větších rozměrů než u zdánlivě podobného vějířovce obrovského (*Meripilus giganteus*), navíc s potrhányými stěny. Neamyloidní výtrusy vylučují případnou záměnu za bondarcevkou horskou. Podle Kotlaby (1984) není od nás znám žádný nález z jehličnanu.

***Inonotus dryadeus* (Pers.) Murrill – rezavec dubový (obr. 1)**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-město, areál zámku Kozel, báze živého dubu, 14. 8. 2010 not. J. Kout (11. 6. 2011 leg. et det. J. Kout, herb. KBI); okres Klatovy, PP Chudenická bažantnice, 25. 6. 2010 not. T. Geigerová [lokalita byla dříve inventarizována v rámci bakalářské práce (Šmídová 2008), ale druh nebyl zaznamenán].

Jednoletý mohutný choroš vyrůstající u bázi starých dubů. Nápadná je gutace mladých plodnic, která v kombinaci s ekologií výstižně charakterizuje tento druh.

Kotlaba (1984) uvádí rezavec dubový hlavně ze středních Čech, na západě je tradičně záznamů pomálu. Nejvýše položený výskyt je však udáván právě ze západních Čech (Vladař u Žlutic, 680 m).

Obr. 1. Rezavec dubový (*Inonotus dryadeus*) – Plzeňsko, areál zámku Kozel.

Fig. 1. *Inonotus dryadeus* – Pilsen Region, grounds of Kozel castle.

***Irpex lacteus* (Fr.) Fr. – bránovitka mléčná**

Plzeňský kraj, okres Klatovy, PR Čepičná, opuštěný lom u silnice, březová větev ležící na zemi, 14. 7. 2012 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Základním determinačním znakem druhu jsou charakteristické velké tlustostěnné inkrustované cystidy a nepřítomnost přezek na generativních hyfách. Pokud zhodnotíme své předešlé nálezy bránovitky mléčné (Kout & Vlasák 2009), pak můžeme konstatovat, že se častěji vyskytuje na synantropních místech. Shodné pozorování pochází také z jižního Uralu (Kotiranta et al. 2005). Červený seznam hodnotí bránovitku mléčnou jako ohrožený druh s centrem rozšíření v jižních Čechách (rezervace) a několika málo lokalitami roztroušených po celém území ČR (Kotlaba et al. 2006b).

***Leptoporus mollis* (Pers.) Quél. – bělochoroš fialovějící**

Plzeňský kraj, okres Tachov, CHKO Český les, PR Pavlova huť, smrk, 19. 10. 2012 leg. et det. L. Zíbarová; PR Farské bažiny, stojící kmen smrku, 19. 10. 2012 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Výskyt bělochoroše fialovějícího je v Českém lese očekávaný, protože roste jak na Šumavě, tak ve Slavkovském lese (Kotlaba 1984, Borovička 2006) a potvrzení výskytu v Českém lese doplňuje chybějící záznam v tomto příhraničním pohoří.

***Oligoporus rennyi* (Berk. & Broome) Donk – bělochoroš prašnatý (obr. 2)**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, asi 2 km severně od obce Obora, v lesní oblasti U Puchýře, ležící odumřelé dřevo zřejmě jehličnanu, 16. 10. 2011 leg. J. Kout, det. J. Vlasák (herb. KBI); okres Plzeň-jih, Brdy, u PR Fajmanovy skály a Klenky, smrk, říjen 1988 leg. et det. J. Vlasák (JV 8810/21, 22).

Celkově nenápadný choroš s rozlitymi bílými plodnicemi. Název druhu je odvozen od prašnatého nepohlavního stadia, které se objevuje při okrajích plodnice.

Sbíraná položka však neměla plně anamorfní stadium vyvinuto, přesto bylo možné ve vatovitém okraji nalézt chlamydospory potvrzující správnost určení.

Obr. 2. Bělochoroš prašnatý (*Oligoporus rennyi*) – okres Plzeň-sever, poblíž obce Obora.

Fig. 2. *Oligoporus rennyi* – Plzeň-North District, nearby Obora vilage.

***Phellinus conchatus* (Pers.) Quél. – ohňovec škeblovitý**

Plzeňský kraj, okres Domažlice, asi 1 km východně od hraničního přechodu Lísková, v údolí Černého potoka, stojící vrba, 5. 7. 2011 leg. et det. J. Kout (herb. KBI); okres Tachov, CHKO Český les, NPP Na požárech (i mimo ni), 20. 10. 2012 not. J. Kout.

Ohňovec škeblovitý není mykology považován za vzácný druh, přesto však nálezy z některých oblastí České republiky nejsou časté. Kotlaba (1984) neuvádí žádný výskyt z území Plzeňského kraje, z vlastních zkušeností však víme, že podobně chudý je i Jihočeský kraj. Zřejmě prvním potvrzeným nálezem ve sledované oblasti je položka z Domažlicka (Hrdina 2011, herb. KBI) mimo nálezů ze západocheské části Šumavy (Tomšovský 2002).

***Polyporus tuberaster* (Jacq. ex Pers.) Fr. – choroš štětičkový**

Syn. *Polyporus lentus* Berk.

Plzeňský kraj, okres Plzeň-město, PR Zábělá, 6. 8. 2010 leg. M. Bartůšek, det. J. Kout; mezi obcemi Tlučná a Vejprnice, u silnice směrem na Vochov (od benzinové čerpací stanice 2 km), padlá větev lípy, 15. 4. 2011 leg. J. Čech, det. J. Kout (herb. KBI).

Pouhé čtyři nálezy z Čech (Kotlaba 1984) by vedly k zařazení choroše štětičkového mezi vzácné druhy. Z Čech je však v současnosti znám i z několika dalších míst, odkud ho Kotlaba (1984) neuvádí (JV 9008/5, 0907/4, 0907/12, 1007/8). Je také možné, že choroš štětičkový nebývá v terénu správně rozpoznán, protože velmi připomíná mladé exempláře hojného choroše šupinatého. Liší se nepřítomností černého sametového pokryvu spodní části třeně a splepenými, štětičkovitě odstávajícími konci šupin na povrchu klobouku. Podle prezentovaných položek a dosavadních našich zkušeností choroš štětičkový vyhledává ležící větve lípy, Kotlaba (1984) však udává jako hlavní substrát dub. Roste obvykle už na jaře a začátkem léta.

***Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk – oranžovec vláknitý**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, asi 2 km severně od obce Obora, údolí Kaznějovského potoka, ležící odumřelé dřevo zřejmě jehličnanu, 16. 10. 2011 leg. et det. M. Bartůšek; stráž spadající do údolí řeky Střely (Lipovka), kulturní smrčina, rezná plocha mladého smrku, 13. 8. 2012 leg. et det. M. Bartůšek; okres Klatovy, PR Borek u Velhartic, padlý kmen smrku, 14. 10. 2011 leg. P. Hajšmanová, det. J. Kout; okres Tachov, CHKO Český les, PR Diana, ležící kmen buku, 7. 8. 2012 leg. et det. J. Kout; PR Farské bažiny, starý kmen smrku (přítomen také *Pomitopsis pinicola*), 16. 8. 2012 leg. et det. M. Bartůšek et K. Tejkal; NPP Na požárech, ležící kmen smrku, 20. 10. 2012 leg. et det. J. Kout; okres Domažlice, CHKO Český les, NPR Čerchovské hvozdy, na dřevě buku i smrku, srpen 2009 leg. et det. J. Vlasák (JV 0908/11, 12); 3 km severozápadně od obce Rybník u PR Nad Hutí, u potoka křížícího asfaltovou cestu (červená turistická značka), na dvou místech (mladý kmínek smrku s *F. pinicola* a menší kus dřeva ležící na zemi), 23. 8. 2012 leg. et det. J. Kout (většina položek herb. KBI).

V západních Čechách se tento pozoruhodný, ohnivě červeno-oranžový choroš vyskytuje v několika rezervacích, ale i mimo chráněná území (Holec 2004, Kout 2006, Lepšová 2009), Červený seznam makromycetů ČR však jeho zdejší výskyt opomíjí (Kotlaba et al. 2006c). V současnosti se zdá, že zde oranžovce vláknitého najdeme v každém zachovalejším porostu. Pro nemalý počet jeho nově zjištěných lokalit za poměrně krátkou dobu může být označen za expanzivní druh (v Čechách je znám až po roce 2000). Choroš osídluje poměrně nedávno odumřelé dřevo napadené *Fomitopsis pinicola*, a jeho výskyt tedy neomezuje nedostatek substrátu. Ale spň z poslední doby jsou známy nálezy i z menších kmenů nebo kousků dřeva a nejde tedy vždy jen o staré kmeny v rezervacích, z kterých pocházely první zprávy o oranžovci vláknitém z Čech (Holec 2004).

Poznámky k některým druhům z předcházející publikace (Kout & Vlasák 2011):

***Daedaleopsis tricolor* (Bull.) Bondartsev & Singer – sítkovec trojbarvý**

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, Obora, březen 2011 not. M. Bartůšek; asi 2,5 km severozápadně od obce Obora, v lesní oblasti Drahensko, na březové větvi, 6. 10. 2012 leg. et det. J. Kout (herb. KBI); u obce Hůrky, PR Hůrky, na březové větvi, 1. 10. 2011 leg. et det. J. Kout (herb. KBI); Plzeň, České údolí, Tyršův most, třešeň, duben 2011 leg. J. Doubek, det. J. Kout; Plzeň, Borský park, třešeň, 7. 10. 2012 leg. ?, det. J. Kout (oba herb. KBI); okres Domažlice, Polesí Borek u Osvračína, leg. et det. V. Hrdina (Hrdina 2011), rev. J. Kout (herb. KBI).

Po cíleném vyhledávání a informování zájemců o houby se *D. tricolor* stal v západních Čechách nevzácným druhem. Za nejspolehlivější místa výskytu lze považovat staré třešňové sady. Výskyt na místech ovlivněných člověkem potvrzují i nálezy z Ruska (Kotiranta et al. 2005). Z dosud známých lokalit se zdá populace sítkovce trojbarvého na západě Čech bohatší než v jiných částech České republiky (Kotlaba et al. 2010). Někdy bývá druh hodnocen jako teplomilný, ale to vylučují nové nálezy z jižního Finska. Na severu je nahrazen druhem *D. septentrionalis* s hnědavým povrchem klobouku (Kotiranta et al. 2009). Vampola (1994) uvádí, že není známo, zda se hymenofor sítkovce trojbarvého barevně mění po jeho poranění jako u sítkovce načervenalého (*Daedaleopsis confragosa*). Na čerstvých plodnicích byla tato změna zkontrolována přímo v terénu. Hrany lamel se zabarvují do hnědo-načervenalého odstínu (u mladších plodnic s bílým hymenoforem), u některých starších plodnic (hymenofor již hnědý) bývají hranky zřetelně červené bez poranění.

***Dichomitus campestris* (Quél.)**

Domaňski & Orlicz. – outkovka polní (obr. 3)

Plzeňský kraj, okres Plzeň-jih, asi 2 km východně od obce Štěnovice, při kraji lesa poblíž zahrádkářské kolonie, spodní odumřelé větve živého dubu, 21. 8. 2011; *ibid.*, 24. 3. 2012 leg. et det. J. Kout.

***Diplomitoporus flavescens* (Bres.) Domaňski** – outkovka žlutavá

Tento choroš je považován za vzácný prvek rašeliništních biotopů s borovicí (Kotlaba et al. 2006a). Západní Čechy rozšiřují novými nálezy outkovky žlutavé v monokulturních porostech borovice lesní poznatky o jejich ekologických nárocích o antropogenně ovlivněné lesní porosty. Toto neobvyklé zjištění není ojedinělé (Kout & Vlasák 2011) a nově bylo potvrzeno z jižních Čech (Zíbarová, úst. sděl.) ze dvou pískoven na Třeboňsku (Vlkov – Veselské pískovny, Tušl – Tuštská pískovna) ze zcela identického substrátu, na odumřelých stojících borovičkách (*Pinus sylvestris*). Lokalita, nacházející se v hospodářském lese při severním okraji Plzně, může být doplněna o několik nových mikrolokalit: cesta vedoucí podél plotu místního lesního závodu, kde *D. flavescens* roste na několika místech na ležících uřezaných větvích borovice lesní (not. březen a 3. 4. 2011, 9. 6. 2012) a o dvě místa poblíž PR Petrovka u rybníka Strženka (not. 1. 4. a 1. 7. 2012).

***Piptoporus quercinus* (Schrad.) P. Karst.** – pstřeňovec dubový

Syn. *Buglossoporus pulvinus* (Pers.) Donk, *Buglossoporus quercinus* (Schrad.) Kotl. & Pouzar

Revizí literatury byl zjištěn starší záznam pstřeňovce z Plzeňska, než uváděla předcházející publikace o nových záznamech chorošů z Plzeňského kraje (Kout & Vlasák 2011). Starší nález pochází z roku 1986 z blízkosti Plzně (Hájek 1987). Aktuálně (17. 7. 2012, herb. KBI) byl potvrzen výskyt v PR Zábělá čerstvými

Obr. 3. Outkovka polní (*Dichomitus campestris*) – okres Plzeň-jih, poblíž obce Štěnovice.

Fig. 3. *Dichomitus campestris* – Plzeň-South District, nearby Štěnovice village.

plodnicemi na dvou místech, u jednoho jde o stejný pařez jako předchozí rok (Kout & Vlasák 2011). Chuť choroše je silně hořká, vůně byla nezávisle zhodnocena jako „nakysle“ medová, Kotlaba & Pouzar (1966) ji přirovnávají ke kyselé vůni troudatce pásovaného.

***Steccherinum oreophilum* Lindsey & Gilb.** – bránovitka přezkatá

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, PR Petrovka, u přítoku do rybníka Strženska, ležící větvička listnáče, 31. 7. 2011 leg. et det. J. Kout (PRM 860476); u PR Petrovka (za Křimickou cestou), odumřelý stojící kmínek keře (vrba?) 1. 4. 2012 leg. et det. J. Kout (herb. KBI); poblíž obce Obora, údolí řeky Střely (Lipovka), 20. 3. 2012 leg. M. Bartůšek, det. J. Kout (PRM 860477); poblíž obce Hůrky, u Zlatého potoka, slabé kmínky odumřelých keřovitých vrb, 12. 5. 2012 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Zdá se, že bránovitka přezkatá upřednostňuje vlhké lokality: PR Petrovka chrání olšinu s protékajícím potokem, Lipovka je místní název pro zachovalý les na severně obráceném svahu spadajícím do údolí řeky Střely a podmáčená lokalita u rybníku Vydymáček svým charakterem také odpovídá (Kout & Vlasák 2011). Při mikroskopickém určování může nastat problém s vyhledáváním přezek na generativních hyfách. Přezky se v některých případech musí pečlivě hledat, nejlépe s pomocí imerzního objektivu. Oproti podobné bránovitzce mléčné (*Irpex lacteus*) má bránovitka přezkatá menší plodnice v podobě izolovaných kloboučků. Nález takovéto plodnice by měl být motivací pro důsledné mikroskopování. *Irpex lacteus* naopak tvoří rozsáhlejší polorozlité plodnice, vyjma nepřezkatých hyf jsou mikroskopické znaky podobné, stejně tak je podobný i ostnitý hymenofor. Ostny však nejsou cylindrického tvaru jako u většiny ostatních druhů rodu *Steccherinum*, ale tzv. irpicoidní – tedy ploché. Tato podobnost vedla dokonce k přeražení této houby do rodu *Irpex* (Niemelä 1998), nicméně tento znak není zcela stálý u všech druhů v rodech *Irpex* a *Steccherinum* a nejlepším rozdělením obou rodů je absence nebo přítomnost přezek na přehradkách generativních hyf.

***Trametes trogii* Berk.** – outkovka Trogova

Plzeňský kraj, okres Plzeň-sever, na okraji lesa u sídliště Košutka, padlá osika, březen 2011 not. J. Kout; Bdeněves, na pařezu (zřejmě topol), 1. 12. 2011 leg. et det. J. Kout (herb. KBI); okres Plzeň-město, Plzeň, Borský park, padlý kmen staré vrby, červenec 2011 leg. et det. S. Holec, rev. J. Kout, (herb. KBI); les V Pytli, západně od města (u Červeného hrádku), 7. 10. 2012 leg. ?, det. J. Kout (herb. KBI); okres Rokycany, poblíž Ejpovic, na žluté stezce mezi Klabavou a vodní nádrží Ejpovice, vrba, 20. 10. 2011 leg. et det. J. Kout (herb. KBI).

Podle neustále přibývajících lokalit jde o expanzivní druh, porůstající hlavně topoly a vrby. I přesto, že je outkovka Trogova označována za synantropní druh, je v Čechách známa i z topolů ze zbytků lužních lesů v Polabí (NPR Libický luh, 8. 3. 2009 leg. et det. J. Kout, herb. KBI; okres Nymburk, rybník Jakub u Městce Králové, červenec 2012 not. J. Kout).

Závěr

Víceméně kontinuální průzkum lignikolních hub v blízkém okolí Plzně přináší stále nové a zajímavé objevy. Nově byly pro region Plzeňského kraje zjištěny čtyři druhy: *Antrodia hyalina*, *Antrodiella onychoides*, *Irpex lacteus* a *Polyporus tuberaster*. Ostatní komentované druhy patří k řídce zaznamenávaným houbám i v různých inventarizačních průzkumech. Překvapivě mnoho zajímavých nálezů vzácných druhů pochází z příměstských lesů synantropního charakteru. Naše výsledky tak ukazují na důležitost lesních ploch i monokulturního charakteru pro zachování biodiverzity dřevních hub. Regionální záznamy podobného charakteru přispívají k reálnému zhodnocení vzácnosti jednotlivých druhů a jejich uspořádání v případném budoucím Červeném seznamu hub.

Poděkování

L. Zíbarové děkujeme za poznámky k výskytu některých druhů a M. Bartůškovi za zajištění terénní části práce.

Literatura

- Borovička J. (2006): Bělochoroš fialovějící – *Leptoporus mollis* (Pers.) Quél. ve Slavkovském lese. – Mykol. Sborn. 3–4: 78–79.
- Čížková P. (2011): Makromycety v zámeckém parku v Dolní Lukavici a okolí (Plzeň-jih). – Ms., 53 pp. [Bakal. pr.; depon. in: Univerzitní knihovna ZČU, Plzeň.].
- Hájek Z. (1987): První nález pstržeňovce dubového v Západočeském kraji. – Mykol. Listy 26: 3.
- Holec J. (2004): Distribution and ecology of the rare polypore *Pycnoporellus fulgens* in the Czech Republic. – Czech Mycol. 56: 291–302.
- Holec J. (2004): Mykologický průzkum přírodních rezervací Chynínské buky a Jelení vrch v Plzeňském kraji. – Ms., 33 pp. [Depon. in: Odbor ochrany přírody Krajského úřadu Plzeňského kraje, Mykologické oddělení Národního muzea.].
- Holec J. & Beran M. (2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – Příroda, Praha, 24: 1–282.
- Hrdina V. (2011): Makromycety polesí Borek u Osvračína – pokračování výzkumu. – Ms., 80 pp. [Dipl. pr.; depon. in: Univerzitní knihovna ZČU, Plzeň.].
- Koptík J., Hrček J., Košnar J., Košnar J., Kout J., Mikeš V. & Tropek R. (2005): Inventarizační průzkum přírodní památky Louka u Šnajberského rybníka. – Ms., 45 pp. [Depon. in: Krajský úřad Plzeňského kraje, Plzeň.].
- Koptík J. [ed.] (2008): Zpráva z inventarizačního průzkumu přírodní rezervace Milčice. – Ms., 63 pp. [Depon. in: Krajský úřad Plzeňského kraje, Plzeň.].
- Kotiranta H., Mukhin V. A., Ushakova N. & Dai Y. C. (2005): Polypore (Aphyllorphorales, Basidiomycetes) studies in Russia. 1. South Ural. – Ann. Bot. Fennici 42: 427–451.
- Kotiranta H., Saarenoksa R. & Kytövuori I. (2009): Aphyllorphoroid fungi of Finland. A check-list with ecology, distribution, and threat categories. – Norrlinia 19: 1–223.

- Kotlaba F. (1984): Zeměpisné rozšíření a ekologie chorošů (Polyporales s. l.) v Československu. – Academia, Praha, 194 pp.
- Kotlaba F. & Pouzar Z. (1966): Pstřeňovec – *Buglossoporus* gen. nov., nový rod chorošovitých hub. – Čes. Mykol. 20: 81–89.
- Kotlaba F., Pouzar Z. & Kout J. (2010): Lokality velmi vzácného choroše sítkovce trojbarvého (*Daedaleopsis tricolor*) v České republice. – Mykol. Listy 113: 20–22.
- Kotlaba F., Pouzar Z. & Vampola P. (2006a): *Diplomitoporus flavescens* (Bres.) Domaňski – In: Holec J. & Beran M. [eds], Červený seznam hub (makromycetů) České republiky, Příroda, Praha, 24: 112.
- Kotlaba F., Pouzar Z. & Vampola P. (2006b): *Irpex lacteus* (Fr.: Fr.) Fr. – In: Holec J. & Beran M. [eds], Červený seznam hub (makromycetů) České republiky, Příroda, Praha, 24: 148.
- Kotlaba F., Pouzar Z. & Vampola P. (2006c): *Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk – In: Holec J. & Beran M. [eds], Červený seznam hub (makromycetů) České republiky, Příroda, Praha, 24: 195.
- Kout J. (2006): Chorošovitě houby přírodní památky V Houlištích a dvě nové lokality *Pycnoporellus fulgens* pro ČR. – Mykol. Listy 97: 17–21.
- Kout J. & Vlasák J. (2009): Vzácné choroše z České republiky, zejména z jižních Čech. – Mykol. Listy 108: 22–33.
- Kout J. & Vlasák J. (2011): Nové nebo vzácné chorošovitě houby z Plzeňska. – Erica 18: 85–94.
- Lepšová A. (2009): Mykologický IP v PR Dlouhý vrch – Ms., 12 pp. [Depon. in: Správa CHKO Český les.].
- Miettinen O., Spirin V. & Niemelä T. (2012): Notes on the genus *Aporpium* (Auriculariales, Basidiomycota), with a new species from temperate Europe. – Ann. Bot. Fennici 49: 359–368.
- Niemelä T. (1998): *Steccherinum bourdotii* in North Europe. – Folia Cryptog. Estonica 33: 93–97.
- Spirin V., Miettinen O., Pennanen J., Kotiranta H. & Niemelä T. (2013): *Antrodia hyalina*, a new polypore from Russia, and *A. leucaena*, new to Europe. – Mycol. Progress 12: 53–61.
- Šmídová E. (2008): Makromycety v Chudenické bažantnici a areálu zámeckého parku Lázeň v Chudenicích. – Ms., 70 pp. [Bakal. pr.; depon. in: Univerzitní knihovna ZČU, Plzeň.].
- Tomšovský M. (2002): The genus *Phellinus* in the Šumava Mts. – Czech Mycol. 54: 45–78.
- Vampola P. (1989): Pórnatka polštářkovitá – *Antrodia pulvinascens* – nalezena na Českomoravské vrchovině. – Mykol. Listy 36: 7–10.
- Vampola P. (1989): Poznámky k rozlišení pórnatky zelenající a pórnatky odlišné. – Mykol. Listy 38: 3–5.
- Vampola P. (1991): *Antrodiella onychoides* – nový choroš československé mykoflóry. – Česká Mykol. 45: 81–84.
- Vampola P. (1994): Poznámky k sítkovci trojbarvému – *Daedaleopsis tricolor*. – Mykol. Listy 52: 2–4.